

Implikaturang Politikal ng Diskursong Pangmilitar ni Rodrigo Duterte

Political Implications of Rodrigo Duterte's Military Discourse

REX SANDRO M. NEPOMUCENO

Philippine Humanities Review

Volume 21, Issue 2, 2019, pp. 107-159

ISSN-0031-7802

© 2019 University of the Philippines

Implikaturang Politikal ng Diskursong Pangmilitar ni Rodrigo Duterte

Political Implications of Rodrigo Duterte's Military Discourse

Rex Sandro M. Nepomuceno

ABSTRAK

Ano ang mga politikal na implikatura ng diskursong pangmilitar ni Pangulong Rodrigo Duterte? Ipinanunukala ng papel na ang diskursong ito ay indikatibo ng militaristikong balangkas ng pamamahala na kinakatangian ng malawakang panunupil sa mga 'kalaban' ng estado at klima ng political impunity. Sa pagsandig sa disiplina ng Political Discourse Analysis na ibinalangkas ni Teun van Dijk (1998), sinuri ang sampung talumpati ni Duterte noong 2018 na binigkas sa harap ng mga unipormadong tauhan ng Armed Forces of the Philippines (AFP) at Philippine National Police (PNP). Sa unang bahagi, inilatag ang mga estrukturang pandiskurso ni Duterte na hinuhugis ng mga tema ng pamilya, personal na responsibilidad, pagbubukod sa mga 'kalaban', at diskursong 'tampalasan'. Pagkatapos, tinunton ang ugnayan ng mga

estrukturang ito sa proseso ng kognitibong pagpapakahulugan at paghuhubog at inilarawan ito bilang ‘anti-rasyonal’— ang pangingibabaw ng aksiyon sa pag-iisip. Sa huling bahagi, ipinanukala na ang diskursong pangmilitar ni Duterte sa kaniyang mga talumpati ay matibay na indikasyon ng mga politikal na implikaturang naganap pagkatapos ng 2018. Isinusulong ng papel na ito ang kapabilidad ng panunuring pandiskurso sa pagsipat ng mga politikal panganib na nakapaloob sa mga teksto, subteksto, at konteksto.

ABSTRACT

What are the political implicatures of President Rodrigo Duterte’s military discourse? This paper argues that this discourse is indicative of a militaristic ruling structure characterized by the widespread suppression of ‘enemies’, of the state and a climate of political impunity. Building upon the discipline of Political Discourse Analysis laid out by Teun van Dijk (1998), ten speeches delivered by Duterte in 2018 to the armed personnel of the Armed Forces of the Philippines (AFP) and Philippine National Police (PNP) were analyzed. The first section presents Duterte’s discourse structures that are shaped by themes of family, personal responsibility, isolation of the ‘enemy’, and ‘crass’ discourse. The next one identifies the relationship of these structures with cognitive meaning-making and structuring which is described as “anti-rational” — the dominance of action over thought. The last section posits that the military discourse in Duterte’s speeches is a solid indication of political implicatures that occurred post-2018. This research forwards the capability of discourse analysis to pinpoint political dangers within text, subtext, and context.

Keywords: Rodrigo Duterte, political discourse analysis, military discourse, Filipino politics

Sa pag-aaral ng politikal na kapangyarihan sa antas sosyalsal, matatagpuan ang sentro-de-grabedad sa magkakandadong pormasyon ng estado at sandatahang lakas. Sa unang kabanata ng *The State and Revolution* ni Vladimir Lenin, tinalakay ang pagkakatatag ng mga espesyal na organo ng mga armadong tauhan matapos ang pag-usbong ng estado. Ang estado ay tinukoy bilang organong pangkapangyarihan na produkto ng ‘di mareresolbang antagonismo sa pagitan ng mga uri (Lenin). Ang paglitaw naman ng espesyal na armadong organo aniya ay bunga ng katotohanang hindi na maaaring magkaroon ng mga armadong organo na labas sa kontrol ng estado (Lenin). Ang antagonismo na nalilikha ng presensiya ng uri ay hahantong sa bayolenteng tunggalian sa pagitan ng mga nagsasariling organo at ng estado. Kaya umuusbong ang pangangailangan ng estado na pangalagaan ang sarili sa pamamagitan ng pagpapanatili ng katuwang na armadong puwersa. Sa maikling artikulong ito, sinuma ni Lenin ang esensiya ng relasyon ng estado at hukbong sandatahan sa modernong mundo.

Paano ngayon pinananatili ang ‘positibong’ relasyon sa pagitan ng estado at ng sandatahang lakas? Tila ang ganitong tipo ng interogasyon ay masasagot lamang ng panunuring *politikal*, ibig sabihi’y sa ilalim ng disiplina ng agham pampolitika. Ngunit sa argumento ng iskolar na si Teun van Dijk, ang mga politikal na penomeno ay kadalasa’y naipapahayag rin sa porma ng teksto at pananalita. Sa katunayan, ang mga problemang politikal ay maaaring lubos na mapag-aralan at masuri kung kikilalanin ang halaga ng mga pandiskursong dimensiyon nito (van Dijk, “Critical Discourse Studies” 12).

Ang diwang ito ang susubukang ilokalisa ng kasalukuyang pananaliksik na ang primaryang layon ay unghatin ang mga politikal na “implikatura” (implicature) ng diskursong pangmilitar ni Rodrigo Duterte, kasalukuyang pangulo ng

Republika ng Pilipinas. Binigyang kahulugan ni van Dijk ang implikatura bilang mga pahiwatig na nahihinuha mula sa konteksto; at kung gayon ang *politikal na implikatura* ay yaong nauunawaan gamit ang politikal na konteksto (“War Rhetoric of a Little Ally” 69). Kaiba ang implikatura sa *implikasyon* dahil ang ikalawa ay bumubuo ng mga imperensiya sa antas na semantiko, at hindi sa antas na pragmatiko o kontekstuwal (“War Rhetoric of a Little Ally” 69). Ang tutukuyin kung gayon sa diskursong pangmilitar ni Rodrigo Duterte ay hindi ang iba’t ibang kahulugang nalilikha ng kaniyang mga salita kundi ang mga gamit o punsiyon ng diskurso niya sa konteksto ng politikal na interaksyon/relasyon sa pagitan ng pangulo at ng mga unipormadong tauhan, primarya rito ang Armed Forces of the Philippines (AFP) at Philippine National Police (PNP).

Samakatwid, ang pag-aaral na ito ay isang panunuring pandiskurso. Sa partikular gagamitin bilang gabay ang tipo ng Critical Discourse Studies o CDS na ipinanukala ni van Dijk. Inilarawan niya ito bilang isang perspektiba o aktitud sa pagsasagawa ng panunuring pandiskurso na gumagamit ng iba’t ibang metodo mula sa humanidades at agham panlipunan (“Critical Discourse Studies” 63). Nangimi siya sa tradisyonal na bansag sa CDS bilang isang simpleng metodo dahil sa implikasyong ito ay may sinusunod na iisang balangkas. Ang CDS para kay van Dijk ay naglalarawan sa iskolar at hindi sa metodo, sa ganang kinikilala ng mananaliksik na ang kaniyang iskolarsyip ay naglalantad ng (re)produksiyon ng kapangyarihan sa pamamagitan ng diskurso, at kung gayon ay direktang nag-aambag sa paglaban dito (“Critical Discourse Studies” 63).

Mga Organo ng Kapangyarihan

Bahagi si Rodrigo Duterte ng global na bugso ng isang uri ng politika na nagbubungkos sa mga tipo ng lideratong mayroon sina Bolsonaro ng Brazil, Modi ng India, Orban ng Hungary, Piñera ng Chile, at Trump ng Estados Unidos. Marahil, ang global na politikal na klimang ito ang nagtutulak sa maraming proyektong nakatuon sa penomeno ni Duterte. Sa paglipana ng iba't ibang kategorisasyon tulad ng 'radikal', 'populista', 'Kanan', 'diktadurya' at 'pasista', hindi nakakagulat na isinalang sa iba't ibang kritikal na panunuri at pag-uugat ang politika ng kaniyang rehimen.

Kinalburo ang mga pang-akademikong pagsusuri ng mga di-mapamarisan at sa maraming pagkakataon ay kasindak-sindak na hakbanging pampolitika at pampolisiya ng kasalukuyang gobyerno. Sa *A Duterte Reader*, koleksiyon ng mga kritikal na sanaysay sa mga unang buwan ng pagkapungulo ni Duterte, ipinanukala ang tatlong aspekto ng kaniyang pag-akyat sa kapangyarihan: ang 1) insurhensiyang elektoral, 2) mga liberal na ideal at *iliberal* na pantasya, at 3) politikang 'tampalasan' (*crass*; ang salin ay sa akin) at paghahangad ng espektakulo sa relasyong pampubliko (Curato 4-5). Bagaman lilitaw ang lahat ng mga aspektong ito sa gagawing panunuring pandiskurso, mahalagang pagtuunan ng pansin ang ikalawang punto sa paglalatag ng pundasyon nitong pananaliksik.

Naging taliba sa kampanyang elektoral ni Duterte noong 2016 ang panukala ng isang giyera kontra droga na ipinangakong tatapos sa kriminalidad at kabulukang dulot ng ipinagbabawal na droga. Nakaangkla ito, sa pagsusuma ni Curato, sa isang *iliberal* na pantasyang binabasag ang mga liberal na ideal ng karapatang pantao at marapat na kaparaanan ng batas upang makamit ang isang payapa at maunlad na bansa (5, 17). Isang

sangkap ng pantasyang ito ang paggamit sa tinatawag na ‘modelong-Davao’ — ang politikal na estilo at estratehiyang ginamit ni Duterte noong siya’y alkalde ng Davao at inilarawan bilang “kombinasyon ng bruskong puwersa at matalas na kakayanang pampolitika” (akin ang salin; 18). Nasa ubod ng modelo ang isang sosyal na kontrata kung saan isinusuko ng mga mamamayan ang ilan sa kanilang mga karapatan para sa ‘kabutihan’ ng nakararami (20). Sa aktuwal na praktika, kabilang sa kontratang ito ang pagtanggap sa paglipana ng mga pangkat vigilante tulad ng binansagang Davao Death Squad (DDS), na tumutugis at pumapatay (execution-style) sa mga sinasabing tulak ng droga, mamamatay-tao, at mga kawatan. Bagaman walang pormal o ligal na pagdidiin kay Duterte kaugnay sa mga kasong ito, makailang ulit din niya itong pinasaringan sa publiko (19). Hindi kataka-taka na sa pag-angkop nito sa pambansang antas, walang opisyal na paglilitis ang tumugon sa kinahinatnan ng madugong giyera sa droga na kumitil ng tinatayang 8,000 buhay (Roberston). Sa pagtatasa ni Curato, tila ang modelong-Davao ang naging padron hindi lamang ng brutal na giyera sa droga kundi ng isang politika ng *akomodasyon* (20). Binigay na halimbawa ng akomodasyong ito ang mga usapang pangkapayapaan sa pagitan ng gobyerno at mga insurhenteng komunista at Moro (20). Ipinapalagay ng pananaliksik na ito na maaari ring gulagurin ang proseso ng akomodasyon sa pagitan gobyerno at ng sarili nitong sandatahang lakas.

Sa tema ng relasyong estado-militar, angkop na bigyang ng mas masusing pansin ang pagsalalay ng politikal na estilo ni Duterte sa mobilisasyon ng mga aramdong puwersa. Inilatag ni Curato na hindi si Duterte ang unang kumasangkapan sa kapulisan bilang instrumento ng koersyon (itinala niya ang ‘order of battle list’ ng administrasyong Arroyo at Aquino) pero

ang katangi-tangi sa rehimeng Duterte ay ang hindi maparising bilang ng pagpatay kaugay ng mga inilunsad na operasyon ng kapulisan (24). Isa sa mga palagay ni Curato sa posibleng dahilan nitong padron ng aksiyon ng mga pulis ay ang retorika ni Duterte, halimbawa na lamang ang mga pahayag na hindi kailangang mag-alala ng mga pulis kung sakaling makapatay habang gumagampan ng tungkulin (27). Nakikibahagi rin ang pag-aaral na ito sa huling haka na nabanggit. May rason para paniwalaang ang diskursong pangmilitar ni Duterte ay maaaring maglantad ng politika ng akomodasyon o ng *paghububog ng kognisyon* sa hanay ng mga unipormadong puwersa.

Sa ganang ito, interesante ang kabatiran ni Walden Bello sa isa pang artikulo sa *A Duterte Reader* na pinupuna ang kawalan ng organisadong baseng masa ng kampo ni Duterte. Ani Bello, hindi kaiba kay Joseph Estrada si Duterte sa ganang hindi pa niya nata-transporma sa isang materyal na kilusan ang insurhensyang elektoral na nagbitbit sa kaniya sa puwesto (82). Nangangahulugan itong kakailanganin ni Duterte ang paggamit sa mga represibong aparato upang mapatahimik ang oposisyon at manatili sa kapangyarihan (83). Ang layunin, halimbawa, ay hindi ang ipanalo ang giyera sa droga kundi itaguyod ang isang adyendang awtoritaryan (83). Binubuksan ng puntong ito ang interogasyon sa mga katangian ng *transaksiyon* sa pagitan ng estado ni Duterte at ng hukbong sandatahan at kapulisan. Ipinapalagay ni Bello na malay si Duterte sa pangangailangang lumugar sa mabuting panig ng militar at kapulisan na sinusupportahan ng pagtatalaga niya ng mga heneral sa iba't ibang susing posisyon ng kaniyang gabinte (86). Noong 2020, dominante pa rin ang kalakarang nang italaga ang mga tauhang militar at pulis upang manguna sa mga institusyong tutugon sa pandemya COVID-19 na mariing binatikos dahil sa kinalabasang militaristikong lapit sa

halip na programang siyentipiko at medikal. Ganito rin ang naging lagay nang pirmahan ang Anti-Terror Law ng 2020 na sinuportahan ng militar at pulisya habang kinokondena ng publiko dahil sa tila pagliligalisa nito sa mga potensyal na paglabag sa mga batayang karapatang pantao. Ngunit sa tala ni Bello, ang hukbong sandatahan ang isa rin sa mga pinakamapanganib na balakid sa pangulo kung sakaling may magaganap na ‘politisisasyon’ sa kanilang mga hanay, halimbawa na lamang kung magkakaroon ng imposisyon ng batas-militar at babanatin pa ang kasalukuyang manipis nilang puwersa sa paggampan ng mga gawaing politikal o pampulisya (87). Mahalaga ang puntong ito ng ‘paninimbang’ ng katapatan na matutuklasang mayroong sentral na posisyon sa diskursong pangmilitar ni Duterte.

Sa artikulong “Murder as Enterprise: Police Profiteering in Duterte’s War on Drugs”, sinaliksik ni Shiela S. Coronel ang kriminaldidad sa loob ng pulisya kung saan ang lumilitaw na motibasyon ay *tubo* (168). Isiniwalat rito ang paglipana ng mga iligal na gawain (pagpatay, ekstorsyon, pagnanakaw, kidnap for ransom, atbp.) na bumuntot sa giyera sa droga ni Duterte. Tumuntong ito sa pananaw na ang pulisya bilang institusyon ay independiyente, may sariling mga pananaw at motibasyon, at hindi lamang mga pasibong instrumento ng politikal na kontrol (169). Sa isang sipi niya mula sa historyador na si Alfred McCoy, inilarawan ang pulisya bilang puwersa (parehong sa pisikal na lakas at paniniktik) na kinakailangan ng mga presidente upang maehersisyo ang ligal at ekstra-ligal na kapangyarihan (168-169). Interesante ang panukala na ang pulisya ay maituturing na mga ‘negosyante’ na aktibong naghahanap ng pagkakakitaan at oportunidad na magsusulong ng kanilang mga karera (169). Ang mapanganib na katangiang ito ay pinapaypayan hindi lamang ng pananalita ni Duterte,

kundi pati na rin sa mga opisyal na insentiba sa porma ng dagdag na budyet at bonus (173). Bagaman tumutok ang pag-aaral na ito sa independiyenteng katangian ng institusyon ng pulisya, marahil ay hindi nalalayo ang haka na may transaksyunal na relasyon rin sa pagitan ni Duterte at ng ganitong padron ng kilos mula sa pulisya. At gaya ng nailatag sa nakaraang diskusyon, ang abenida ng *diskurso* ang maaaring maging daan sa pagtuklas nito.

Sumususog din sa usaping ito ng transaksyon ang isa sa mga argumento ni Jayson S. Lamcheck sa artikulong “A Mandate for Mass Killings: Public Support for Duterte’s War on Drugs” na gumagamit si Duterte at ang kaniyang gobyerno ng mga taktika ng pagtanggap, rekabrasyon, at paglilihis (paglipat ng responsibilidad) upang mapalabo ang persepsyon sa mga pagpatay kaugnay ng giyera sa drog; na nagbibigay-daan sa ambibalensya, kung hindi man pagpagtanggap ng publiko (202, 210). May ‘proteksiyong’ nabibigay ang retorika at mga polisya ni Duterte sa kapulisan na ang lohikal na resulta ay ang konsolidasyon ng mga puwesang sumusuporta sa kaniyang politikal na kapangyarihan — nangangahulugang may ganansya ang dalawang panig sa transaksyon. Bukod dito, ang mga taktika ng ‘pagpapalabo’ at ‘amibalensiya’ na tinukoy ni Lamcheck ay direkta ring naglalarawan sa mga estrukturang pandiskurso. Lumilitaw mula sa mga nirebyung pag-aaral ang pangangailangan sa isang mas masusing panunuri sa diskursong pang-militar/pulisya ng pangulo.

Ang kasaysayan ni Duterte sa pagsasakasangkapan sa mga unipormadong grupo ay hinahawan din ang daan sa pag-angkat ng kaniyang mga kognisyon sa hukbong sandatahan at kapulisan, at sa relasyon ng mga pangkat na ito sa estado. Sa pagtitilad-tilad sa mga kognisyong ito, maaaring mabunyag ang mga implikaturang politikal, ang mga panganib na dala nito, at

pati na rin ang potensyal ng pagsalungat at pagtatama. Susundan ng pag-aaral na ito ang lohika ng mga naunang pananaliksik sa lokal na politika at relasyong pangmilitar/pangkapulisan na may habang sumasandig sa lenteng komunikatibo at pandiskurso.

Sa larangan ng CDS, partikular sa lapit ni van Dijk, nilalayong hukayin ang mga kognisyon mula sa diskurso ng mga indibidwal o grupo. Kaya naman ang diksursong pangmilitar sa pagitan ni Rodrigo Duterte at mga unipormadong tauhan ang magiging obheto nitong pananaliksik. Nakapundar ang desisyong ito sa haka na may mga politikal na implikaturang mauangkat sa relasyong nabanggit. Ang mga pisikal na artifact ng diskurso ay kakatawanin ng mga piling talumpati ni Duterte sa mga opisyal na okayson kung saan mga tauhang militar at pulisya ang kaniyang tagapakinig. Mapagpasya ang politikal na kontekstong ito sa pagpili ng akmang metodo sa pagkokondukta ng CDS dahil ito ang magtatakda ng mga yunit na susuriin sa iba't ibang antas ng sistemang pandiskurso.

Politikal na Panunuring Pangdiskurso

Bagaman CDS ang pangkalahatang gabay sa pag-aaral na ito, ang partikular na pagdadalumat ay bibigyan ng designasyon bilang *Political Discourse Analysis* o PDA na panukala rin ni van Dijk. Integral ang designasyong ito dahil ang kasalukuyang imbestigasyon ay nakasandig sa haka na may katangiang politikal ang diskursong pangmilitar ni Rodrigo Duterte. Ang PDA na nakapailalaim sa malawak na perspektiba ng CDS ay isang lapit na nakatuon sa pagsusuri ng reproduksyon ng kapangyarihan, pangaabuso ng kapangyarihan, at dominasyon sa pamamagitan ng politikal na diskurso (van Dijk, “What is Political Discourse Analysis?” 11). May dalawang dimensiyon ang PDA na naglalatag ng mga pamantayan sa ganitong tipo ng panunuring pandiskurso. Ang PDA ay 1) pagsusuri

ng *politikal na diskurso* at 2) *politikal na lapit* sa pag-aaral ng diskurso (“What is Political Discourse Analysis?” 11). Batay sa unang dimensyon, ang obheto ng pananaliksik ay ang politikal na diskurso, at sangayon sa ikalawa, ang lapit ay yaong tipo ng kritikal na metodolohiyang ihinahain ng kontemporaneong CDS. Kung gayon, para umusad ang pag-aaral na ito ay nararapat munang tukuyin ang dalawang bagay: una, maituturing bang politikal na diskurso ang mga talumpating pangmilitar ni Rodrigo Duterte? Ikalawa, anong espesipikong mga hakbang sa balangkas ng CDS ang kailangang baybayin para sa pagsusuri ng diskursong ito?

Diskursong Pangmilitar bilang Diskursong Politikal

Tinukoy ni van Dijk ang *konteksto* bilang mapagpasyang kategorisasyon ng pagiging politikal ng isang tipo ng diskurso (“What is Political Discourse Analysis?” 14). Maaaring sumahin ang konteksto bilang isang lunan kung saan ang mga kalahok sa isang diskurso ay gumagampan ng mga partikular na aksyon (samakatwid, ng *teksto*) habang nakapaloob sa mga politikal at komunikatibong tagpo/pangyayari. Sa integrasyon ng mga salik na ito, naisasakatuparan ang mga partikular na politikal na layunin o tunguhin. Kung gayon, ang PDA ay ang pinipiling metodo kung ang mga tanong na sinusubukang sagutin ng pananaliksik ay may katangiang politikal o tumatalakay sa mga isyung direktang nakapaloob sa disiplina ng agham pampolitika (“What is Political Discourse Analysis?” 12). Babalikan nating ang unang tanong sa bahaging ito: politikal ba ang diskursong sa mga talumpating pangmilitar ni Pangulong Rodrigo Duterte? Relatibong madaling sagutin ang tanong na ito. Hindi maikakaila na politikal na aktor ang pangulo at ang teksto ay para sa mga politikal na okasyon. Kung babalikan din ang paglalarawan ni Van Dijk sa politikal na diskurso, dapat isaalang-alang na ang mga tumatanggap

ng mensahe ay kalahok din sa politikal na proseso (“What is Political Discourse Analysis?” 13). At dahil kalakhan ng mga tagapakinig sa mga talumpating susuriin ay mga unipormadong tauhan, ibig sabihí’y mga aktibong kalahok sa mga opisyal na pormasyong politikal ng bansa, solido ang pundasyon para gamitin ang PDA sa pag-aaral na ito.

Ang Metodong Diskursibo-Kognitibo-Sosyal

Mula rito’y maaaari nang lumipat sa tanong hinggil sa mga espesipikong hakbang sa pagsasagawa ng PDA. Para kay van Dijk, hindi dapat magkaroon ng espesyalisadong metodo ang CDS sapagkat ang isang tipo ng diskurso (politikal man o hindi) ay posibleng magkaroon ng iba’t ibang epekto sa iba’t ibang konteksto. Ang paglilinaw ng konteksto ang mas mahalagang hakbang at aniya kapag natukoy na ang mga partikular na katangian ng isang politikal na sitwasyon, maaari nang gawin ang PDA gaya ng pagsasagawa ng iba pang tipo ng panunuring pandiskurso (“What is Political Discourse Analysis?” 24). Sa madaling sabi, ang PDA ay posibleng lapatan ng iba’t ibang balangkas o metodo na ginagamit sa CDS. Inilatag ni Van Dijk ang isa sa mga balangkas na ito sa kabanatang isinulat niya para sa librong *Methods of Critical Discourse Studies* na inilathala noong 2015. Binansagan ang balangkas na ito bilang *sociocognitive approach* na maaaring ilawaran sa pamamagitan ng “Discourse–Cognition–Society triangle” (“Critical Discourse Studies” 64). Sentral sa modelong ito ang panukala na ang mga relasyon sa pagitan ng diskurso at lipunan ay pinamamagitnaan ng mga prosesong *kognitibo*, ibig sabihí’y ng mga representasyong pangkaisipan o pangmemorya na nagiging bahagi ng paglikha at pag-intindi ng diskurso (“Critical Discourse Studies” 65). Ang lapit na ito ay nakabatay sa pagsusuri ng interaksyon ng tatlong indibidwal ngunit hindi mapaghihiwalay na komponent: pandiskurso, kognitbo, at sosyal.

Ang *pandiskursong komponent* ay kinapapalooban ng pagsusuri sa mga estruktura ng diskurso. Mauugat ang pundasyon nito sa paglalarawan Norman Fairclough sa tekstuwal na lebel ng diskurso at sa paglapat ng “close analysis” sa teksto kabilang ang mga lingguwistiko nitong katangian: bokabularyo, balarila/gramatika, pagbabantas, paghahalinhinan o turn-taking, mga tipo ng speech act, pagiging tuwiran o ‘di tuwiran ng pananalita, at mga estruktura ng interaksyon, kabilang ang mga di-lingguwistiko o biswal na aspekto (109). Tila may pagsisikap si van Dijk na palawakin ang saklaw ng lebel na ito bunsod na rin ng mga estruktural na pag-unlad ng teksto at pananalita na hindi na lubos na maipapaliwanag ng tradisyunal na lingguwistika lamang. May tutok ang CDS sa mga *ideolohikal* na estruktura ng diskurso, partikular sa ugnay nito sa (re)produksiyon ng kapangyarihan at pang-aabuso sa kapangyarihan (“What is Political Discourse Analysis?” 73). Kabilang sa mga yunit ng mga strukturang ito ang polarisasyon ng mga “ingroup” at “outgroup”, ang paggamit ng mga panghalip, identipikasyon/identidad, positibong paglalarawan sa sarili at negatibong paglalarawan sa iba, mga kaugalian at pagpapahalaga, at maging ang mga interes at aktibidad ng mga kalahok (“What is Political Discourse Analysis?” 73-74). Partikular naman sa larangan naman ng PDA, tinukoy ni van Dijk ang paksa, tekstuwal na schemata, lexicon, syntax, retorika, expression structures (ibig sabihi’y ang biswal at pangtunog na aspekto ng teksto), at mga speech act bilang mga yunit na karaniwang nagkakaroon ng politikal na layunin (“What is Political Discourse Analysis?” 25-36). Kaya naman ang mga yunit na ito ang unang tutukuyin at kikilitasin sa pagsusuri ng mga talumpati ni Rodrigo Duterte. Bahagi ng hakbang na ito ang proseso ng paghahambing ng nilalaman ng mga teksto upang makategorisa at masalansan ang mga nagkakatulad na yunit.

Kung ang mga estuktura ng diskurso ang pangunahing tunguhin ng unang bahagi ng modelo, ang mga sistema ng pagpoproseso ng diskurso naman ang pakay sa *kognitibong komponent*. Ang bahaging ito ay tumatalakay sa mga prosesong pangkaisipan, pangmemorya, at kognitibo na ginagamit sa produksiyon at komprehensiyon ng diskurso (van Dijk, “Critical Discourse Studies” 65). Para maitawid ang ugnayan sa pagitan ng isang teksto/diskurso at ang panlipunang konpigurasyon kung saan ito umiiral, kailangang mailarawan ang meditatasyong nagaganap sa pag-iisip ng mga taong kalahok sa prosesong ito. Ito ang magsisilbing tulay sa mga aspektong pandiskurso at sosyal. Kinikilala ng bahaging ito na ang proseso ng paglikha at pag-intindi sa diskurso ay nakasalalay sa *indibidwal* na proseso ng kognisyon at hindi direktang hinuhubog ng estrukturang panlipunan. Ang mga estrukturang kognitibo naman ay nakikilala sa pamamagitan ng mga komon na kaalaman at ideolohiya sa loob ng isang grupo na humubog sa mga estrukturang mental, at sa huli’y nagtatakda kung papaano natin pinoproseso ang isang diskurso, sa antas na semantik man o kontekstwal (van Dijk, “Critical Discourse Studies” 70). Gamit ang mga yunit na nabanggit, maaaring minahin mula sa mga talumpati ang mga kaalaman, aktitud, at ideolohiya na parehong tinutuntungan ni Rodrigo Duterte bilang prodyuser ng teksto at ng mga unipormadong tauhan na interpreter nito. Mailalantad sa bahaging ito ang mga pananaw ng pangulo patungkol sa hukbong sandatahan at kapulisan na humahantong sa produksiyon ng teksto — ang sandali ng pagpili ng mga salita at impormasyon na ibabahagi sa talumpati. Ang proseso namang ito ang siyang magtatakda sa mga kondisyon ng interpretasyon ng teksto — sa komprehensiyon ng mga sundalo at pulis bilang tagapakinig sa komunikatibong sitwasyon. Ngunit sa bisa na rin ng kontemporaneong pananaw sa komunikasyon, nakapundar ang pananaliksik sa argumento na hindi lamang pasibong

kalahok ang mga tagapakinig. Ang kanilang kognisyon at persepsiyon ay aktibo ring nagiging bahagi ng paglikha ng kahulugan at ng ‘tagumpay’ ng isang mensahe.

Sa *sosyal na komponent* naman matatalakay ang mga panlipunan at estruktural na basehan ng mga modelong mental at kognitibong pagpoproseso ng isang partikular na tipo ng diskurso. Ayon kay van Dijk, malaki ang interes sa mga grupo, organisasyon, o makroistraktura na kumukontrol sa pampublikong diskurso, halimbawa sa larangan ng politika (“Critical Discourse Studies” 70). Itinala ni van Dijk na may dalawang antas ng pag-aaral sa sosyal na komponent. Ito ang mikro-antas na nakatutok sa pang-araw-araw na interaksyon ng mga miyembro ng isang grupo at ang makro-antas kung saan nakapaloob ang pangkalahatang estruktura at relasyon ng mga komunidad, grupo, o organisasyon (“Critical Discourse Studies” 71). Tututok ang pag-aaral sa makro-antas dahil organisasyonal ang relasyon ng prodyuser at ng interpreter sa paksa ng pananaliksik. Mas may tuon sa aktitud ng organisasyong nirerepresenta ng mga kalahok (hal. gobyerno at hukbong sandatahan) sa halip na sa interaksyong ng mga miyembro sa mikro-antas. Dahil politikal ang katangian ng diskursong aaralin, kikiling ang pananaliksik na ito sa mga usapin ng kapangyarihan at dominasyon, ibig sabihi’y kung ano ang relasyon ng *kontrol* sa pagitan ng mga mga grupo o organisasyon (“Critical Discourse Studies” 71). Ipapaliwanag sa bahaging ito ang mga paraan ng pamamahala sa mga aksiyon at komon na kognisyon sa konteksto ng diskursong pangmilitar sa pagitan ni Rodrigo Duterte at unipormadong tauhan.

Ang dalumat ng CDS at ng mas partikular na PDA ay multidisiplinaryo at ang layunin ng ganitong lapit ay hindi ang indibidwal na paglalarawan ng tatlong komponent kundi ang integrasyon ng mga ito (van Dijk, “Critical Discourse Studies”

74). Samakatuwid, ang pag-aaral na ito ay magsisimula sa deskripsiyon ng mga estruktura ng diskurso na matatagpuan sa mga talumpating pangmilitar ni Rodrigo Duterte. Ang mga estruktura namang ito ay uungkatin upang mabunyag ang mga modelong mental, prosesong kognitibo at ideolohikal na nagbibigay daan sa produksiyon at komprehensiyon ng mga talumpati. Sa huli, gugulagurin ang ilang mga kontempraneong politikal na pangyayari sa bansa at tutukuyin kung maituturing bang politikal na implikatura ito ng mga matutukoy na relasyong diskursibo-kognitibo.

Diskursong Pangmilitar

Ang tekstuwal na korpus ng pag-aaral ay nanggaling sa mga opisyal na talumpati ni Rodrigo Duterte na maaaring ma-access at ma-download sa online na arkibo ng Presidential Communications Operations Office (PCOO): <https://pcoo.gov.ph/pcoo-archive/>. Naka-upload sa website na ito ang mga transkrip at bidyo ng mga talumpati, panayam, at pahayag ni Pangulong Duterte sa iba't ibang opisyal na okasyon.

Mula sa PCOO website, tinukoy ang lahat ng talumpati na binigkas ng pangulo sa harap ng mga miyembro ng AFP at PNP noong 2018. Kritikal ang taong ito dahil napapagitnaan ito ng kasagsagan ng Oplan Tokhang noong 2017 at ng papaigting na pagkondena at imbestigasyon (sa hanay ng pulisya) na naganap sa mga sumunod na taon. Matatandaang katatapos din lamang ng kampanyang militar sa Marawi noong Oktubre 2017 — ang pinakamahabang modernong labanang urban sa kasaysayan ng Pilipinas na naging saligan pa ng pagpataw ng Batas Militar sa Mindanao. Lohikong resulta ang paglitaw sa panahong ito ng mga talumpati at diskurso ni Duterte na nagbibigay-pugay, dumidepensa, at nagpapatibay sa relasyon nila ng mga unipormadong tauhan. Hitik ang panahong ito

sa ‘rasyonalisasyon’ ng pangulo sa mga naganap na aksiyon ng unang dalawang taon ng kaniyang panunungkulan. Isa ring mahalagang rason ng pagpili sa mga talumpati sa taong ito ay para makita kung *indikativo* ba ang diskurso ng pangulo sa mga politikal na implikatura sa hinaharap (ibig sabih’y sa kasalukuyan). Karamihan sa mga politikal na pangyayari at problemang ilalatag sa dulo ng pag-aaral na ito ay naganap pagkatapos ng 2018.

May sampung primaryang talumpati na natukoy sa taong 2018 na ang direktang layunin ay makipatalastasan sa mga miyembro ng hukbong sandatahan o kapulisan at talakayin ang kanilang mga tungkulin at gawain. Ito ay ang mga sumusunod:

1. Speech of President Rodrigo Roa Duterte during the Opening Ceremonies of the National Special Weapon and Tactics (SWAT) Challenge

[Binigkas sa Team Davao Firing Range, Ma-a Diversion Road, Davao City | 01 Marso 2018]

2. Speech of President Rodrigo Roa Duterte during the Talk to Troops

[Binigkas sa Grandstand of the Edwin Andrews Air Base, Zamboanga City | 10 Marso 2018]

3. Speech of President Rodrigo Roa Duterte during the Armed Forces of the Philippines (AFP) Change of Command Ceremony and Testimonial Review for outgoing AFP Chief of Staff General Leonardo B. Guerrero

[Binigkas sa Camp General Emilio Aguinaldo, Quezon City | 18 Abril 2018]

4. Speech of President Rodrigo Roa Duterte during the Philippine National Police (PNP) Change of Command and Retirement Ceremony for PDG Ronald M. Dela Rosa
[Binigkas sa Grandstand, PNP Transformation Oval, Camp Crame, Quezon City | 19 Abril 2018]
5. Speech of President Rodrigo Roa Duterte during the Oath Taking Ceremony of Newly Promoted Generals and Flag Officers of the Armed Forces of The Philippines
[Binigkas sa Rizal Hall, Malacañan Palace | 08 Mayo 2018]
6. Speech of President Rodrigo Roa Duterte during the Commencement Exercises of the Philippine Military Academy “Alab-Tala” Class 2018
[Binigkas sa Philippine Military Academy, Baguio City | 18 Marso 2018]
7. Speech of President Rodrigo Roa Duterte during the 121st Founding Anniversary of the Philippine Army
[Binigkas sa Philippine Army Headquarters, Fort Bonifacio, Taguig City | 20 March 2018]
8. Remarks of President Rodrigo Roa Duterte during the Presentation of Erring Policemen
[Binigkas sa Palace Grounds, Malacañang | 07 Agosto 2018]
9. Speech of President Rodrigo Roa Duterte during the Talk to Troops
[Binigkas sa Camp Teodulfo Bautista Headquarters, Brgy. Bus-bus, Jolo, Sulu | 25 Agosto 2018]

10. President Rodrigo Roa Duterte during the Armed Forces of the Philippines Change of Command and the 83rd Anniversary Celebration

[Binigkas sa Camp Emilio Aguinaldo in Quezon City
| 11 December 2018]

Sa susunod na bahagi, ilalarawan ang mga estruktura at estratehiyang pangdiskurso ng mga talumpating pangmilitar ni Rodrigo Duterte noong 2018. Mainam na balikan na ang mga estrukturang susuriin ay yaong may mga punsyong politikal alinsunod sa balangkas ng PDA. Sa ilang bahagi ng diskusyon ay may mga linyang sinipi mula sa teksto ng mga talumpati na nagsisimula sa mga numerong naakapaloob sa mga bracket. Ito ang numero ng linya kung saan makikita ang sipi sa apendiks ng mga talumpati.

Mga Estrukturang Pandiskurso

Ang proseso ng pagsasapaksa (topicalization) na isang estrukturang pandiskurso na madalas ginagamit sa politikal na konteksto ay binansagan ni van Dijk bilang *semantic macropositions* (“What is Political Discourse Analysis?” 26). Nangangahulugan ito na sa proseso ng pagpili ng paksa ay lumilitaw ang identidad ng mga aktor at ang mga aksyon sa isang politikal na proseso. Pinansin din ni van Dijk na ang mga politikal na aktor sa mga proposisyong ito ay kadalasa’y nasa antas-makro, ibig sabihi’y ang mga makapangyarihan at may pampublikong karakter na may pinakamalaking kakayanan na mag-ambag sa politikal na proseso (“What is Political Discourse Analysis?” 26). Sa pagtukoy ng paksa, kung gayon, matutukoy rin ang mga subject position na inookupa ni Rodrigo

Duterte at ng mga tauhang unipormado. Muli, naging gabay o padron ang mga yunit tinukoy ni van Dijk na may potensiyal na magkaroon ng politikal na layunin.

Transaksiyong Politikal at Pamilyal

Isa sa mga sentral na paksa ng mga talumpati ang pangangailangang dagdagan ang pondo at pataasin at palawakin ang kapasidad ng hukbong sandatahan. Bagaman mandato at tungkulin ito ng gobyerno, may dating na personal ang antas ng pagkalinga ng pangulo, kumbaga’y higit sa inaasahan:

[645-640] “You know, I’ll give you additional. [*applause*] ‘Yung --- team effort man ‘to ‘di ba? O ‘yung pinaka-number one, I’ll give you 300,000. [*applause*] Addition, in addition, yung ni-release ko. Then the second team effort is 200,000. [*applause*] Tapos, yung third is 100,000 [*applause*] Walang individual? Highest score wala? O, individual.’Yung individual, 50,000 [*applause*]

[1182-1187] “So I think that this time, we have done enough in government to make your life comfortable. But please do not hesitate. I’d like to have the rapport personally with each and everyone of you. If you do not have the number sa office ko, get it from somebody who knows, marami diyan. And if you have a problem na hindi mo ma — medyo mahirapan ka at medyo naman konting mahirap rin sa command mo, call me and I’ll give you time and we’ll have coffee and talk . . .”

[1239-1242] And alam mo na, Commander-in-Chief ka, hindi mo minsan matiis na masama ang loob mo, kaya pumunta na lang ako dito pa-consuelo

para ma --- sarili ko na masabi ko na nagampanan ko ang trabaho ko to be with my soldiers and policemen during their hour of pain and grief.

[1307-1308] “Ako lang naman. I don’t know baka bastos pakinggan ninyo. Ako lang ‘yung Presidente na nagbibigay ng sidearm kasi lalo na dito, giyera dito babuyan eh.”

[1314-1316] “Kaya Bong [Go], ‘yung sabi ko, ‘pag wala pa ‘yan sunod balik ko dito, ‘yung baril mo pati ‘yung baril lahat ng secretary, eh kunin mo ‘yung kuwan — kolektahin mo. Hindi naman nila kailangan ‘yan.” (*tinutukso na ibigay na lang sa mga sundalo ang baril*)

[1432-1434] Ito sasabihin ko sa’yo uli: You listen very carefully. Every word of it. You just do your duty, in the performance of your duty, wala kayong problema sa akin and I will take care of you. And I will protect you and defend you. Lahat.

[1427-1431] I take this moment to emphasize that this administration will never allow the sacrifice of our police officers to be taken for granted. This government will give its full support to our uniformed personnel by enhancing their capabilities, modernizing their equipment, promoting their welfare and take care of their families.

[1654-1656] Walang kaproblema kung marunong ka lang magtimpla sa buhay. Doblado na nga ang sweldo ninyo, lahat na. Maghintay ka na lang. Huwag kang maghanap ng mali kasi lalabas nang lalabas ang totoo.

Lumalabas sa mga talumpati ang idealisasyon ni Duterte isang posisyong maihalintulad sa isang *ama o padrino* at ng mga miyembro ng hukbo/kapulisan bilang *anak o inaanak*. Ginamit ang paghahambing na ito sapagkat may pagtatangi sa sarili ang prodyuser bilang pigura na magtataguyod at patuloy na kakampi sa tauhang militar sa panahon ng panggigipit o pang-uusig — magmula man ito sa burukrasya. Sa kabila ng personal na tono, nananatili pa rin ang institusyunal na dimensiyon sa mga pahayag na ito. Malayong maisip ng tagapakinig na sa bulsa mismo ng pangulo manggagaling ang bonus o na ang ibibigay na mga baril ay galing sa personal niyang koleksiyon ng mga armas. Bagaman ang prosesong ito ay mas mapapalawig pa sa pagsusuring kognitibo, mapupulot sa mismong estruktura ng mga pahayag ang isang partikular na posisyon ng pangulo: bagaman ang mga rekurso ay publiko, ang intensiyon o kagustuhan sa implemetasyon ay nananatiling pribado. Lumilitaw sa ganitong tipo ng pagpapaksa ang halaga ni Rodrigo Duterte bilang mapagpasyang aktor sa hinaharap ng mga tauhang tagapakanig.

Sinususugan din ito ng mga paksa patungkol sa pag-ako ng pangulo ng responsibilidad para sa aksyon ng tauhang pangmilitar na maaaring kuwestyunin o gawing basehan ng pang-uusig. Karaniwang lumilitaw ang mga sentimiyentong ito kapag tinatalakay ang mga usapin sa paglabag sa karapatang pantao ng mga tauhang pangmilitar o pulisya, at gayundin sa usapin ng kanilang kaligtasan at benepisyo:

[548-549] Sa sakit, covered man kayo. Ngayon akong bahala. Saan mo gustong ospital, sige doon ka. St. Luke's? O sige.

[841-844] “So hindi ‘yan sabihin mo pasuplado. It is to your protection. Ako na ang bahala sa akin. Do not worry. Ako na ang magpakulong, walang problema ‘yan. ‘Wag lang kayong sumagot officially.”

[862-863] “And I should know how to protect you. Kaya sinabi ko nga, Just obey my order within the legal bounds of the law and ako na ang bahala’.”

[986-989] “I will never allow, ever allow anybody be it the police, military, armed forces or the uniformed policemen . . . You know, this modern trend of neo-libertarians, mas marunong pa sa atin. But anyway, sabi ko nga huwag kayong matakot. Just do your duty in accordance with law, ako na ang bahala sa inyo. [applause]”

[1005-1009] “Noon pa ‘yan kasi iniimbestigahan pa nila akong mayor, I already studied my lesson by way of defend . . . Ang sinabi ko, you will not have jurisdiction over my person not within one million years. Kaya malakas ang loob ko sabi ko magtrabaho lang kayo, ako na ang bahala. Eh hindi naman nila ako. Eh walang jurisdiction eh.”

[1116-1117] “Huwag ninyo akong takutin ng . . . Sus . . . Basta trabahao lang kayo, akong bahala, akong bahala. [applause]”

[1261-1263] I personally would like to --- I said to give my fullest attention and lahat ng kailangan ninyo, from the time you enter the service up to the time --- may plano na ako.

[1437-1438] I will never, never allow any military man or police to go to jail unjustly for performing his duties. [applause] That you have my commitment.

Abstraksiyong Posisyonal

Kapansin-pansin sa mga pahayag ni Duterte ang abstraksiyon sa ekspresyon na ‘ako ang bahala’. Ang mga gawaing kuwestiyonable, iligal, o masama, ayon kay van Dijk, ay kadalasang ipinapahiwatig sa pamamagitan ng mga heneralisasyon (“What is Political Discourse Analysis?” 31). Sa mga porma ng heneralisasyon o abstraksiyon katulad nito naipapahayag ang sentimyentong may hayagang pagkiling sa AFP at PNP. Ang papel ng abstraksiyon ay paunang silip na rin sa mga modelong mental na ginagamit ng pangulo sa produksiyon ng mga tekstong ito.

Ang mga paksa sa diskurso ay karaniwang naglalaman din ng ebalwasyon mga indibidwal at grupo (van Dijk, “What is Political Discourse Analysis?” 28). Isang paraan ng pagtukoy ng mga ebalwasyong ito ay sa pagsuri sa paggamit ng mga panghalip. Pinakamadala na ginamit ang panghalip na “kayo” o “you” sa mga talumpati ni Duterte. Sinambit ito ng 490 beses. Halos triple ito sa bilang ng panghalip na “tayo” o “we” na ginamit ng 169 beses lamang. May dalawang gamit ang “kayo” sa konteksto ng mga talumpati ng pangulo. Una, upang direktang tukuyin ang kaniyang mga tagapikinig (pulis at sundalo) (hal. [385] “Ganun ko *kayo* kamahal, totoo. Magtanong *kayo* sa taga-Davao”). Ikalawa ay para tukuyin ang kaniyang mga kinikilalang kalaban o katunggali sa politika, na kadalasan ay ginagamit sa mga banat o pasaring sa kanila (hal. [117] “*Kayong* mga left, do not ever, ever try to invite”; [122] “Kung gusto ninyo *kayo*, e ‘di sana tumakbo *kayo* ng pagka-Presidente. ‘Di nanalo sana *kayo*, ‘di inyo na).

Sa unang gamit ng “kayo”, hindi layunin ang ibukod o ihiwalay ang mga tagapakinig at sa halip ay kilalanin, o gaya ng sa ilang bahagi ay ipagdiwang ang katayuan ng hukbong sandatahan at pulisya bilang mga malaya at nagsasariling entidad. Isa itong pagpapahalagang relasyonal na nanggagaling sa pananaw ng pangulo na may natatanging linya na naghiiwalay sa estado at sa hukbong sandatahan. Mayroong siyang ibinibigay na respeto (o masasabi pa ngang pag-iingat) sa pakikitungo sa kanila. Ang salitang ‘kayo’ rin ay nagtatalaga ng responsibilidad sa grupo ng tagapakinig, halimbawa, ay sa sigasig at katapatan sa kanilang gawain. Makikita ito sa binabanggit na aktitud mula sa siping ito:

[587] “Kaya ‘pag ako na sumobra doon sa termino ko, eh ‘di mag-coup d’etat *kayo*, alisin *ninyo* ako because then, I would be violating the law.”

Kahit sa pagpapagalit at pamumuna ay sumisilip pa rin ang positibong gamit sa ‘kayo’:

[1624-1625] *Kayo* na nga inaasahan ko. Paano tayo man --- paano tayo manalo dito sa kalaban natin mga NPA?

Ang ikalawang tipo ng paggamit ng salitang ‘kayo’ ay may layon namang magheneralisa at ibukod ang mga kaaway at katunggali ng pangulo. May ambigwidad sa saklaw ng tinutukoy na mga grupo at kadalasa’y pinagpipisan sila sa ilalim ng mga henaralisadong tatak gaya ng nasa sumusunod na sipi:

[117] “*Kayong* mga left . . .”

[120] “*kayong* mga on the other side of the fence, ‘yung mga — *kayong* mga komunista”

[820] “Kung hindi pa kayo tanga *kayong* mga human rights . . .”

Ang ‘Kaliwa’, mga ‘komunista’, at maging ang Commission on Human Rights ay tila pinagpipisan sa iisang sisidlan. Lahat sila ay nasa ‘kabilang bakod’, ibig sabihi’y malay na humihiwalay at tumutunggali ng gobyerno at sa mga prinsipyo nito. May simplistikong kognisyon na lumilitaw patungkol sa politikal na mga aktor — kung hindi sila kakampi, sila ay kaaway.

May dating din na kinakausap ng pangulo ang mga grupong ito na parang naroon sila sa mismong okasyon. Kung papansinin pa, apatnapu’t anim ba beses lamang ginamit ang panghalip na ‘sila’ sa mga talumpati at hindi sa lahat ng pagkakataon ay tumukoy ito sa mga itinuturing na katunggali sa politika. Ang porma ng direktang pakikipag-usap sa mga grupong walang pisikal na presensiya sa okasyon ay maaari ding tingnan bilang simulasyon para sa mga tagapakinig kung papaano pakikitunguhan, kakausapin, o sasagutin ang mga katunggaling grupong ito. May epekto ng *instruksiyon* ang ganitong anyo ng pananalita. Samakatwid, nagkakaroon ng posibilidad ng reproduksiyon ng lohika sa hanay ng kaniyang mga tagapakinig. Babalikan ang puntong ito sa kongkretong pagsusuri ng mga politikal na implikatura sa dulo ng pananaliksik.

Diskursong Tampalasan

Mahalaga ring usisain ang relasyonal na halaga ng diskurso pangmilitar ni Duterte, lalo na sa usapin ng identipikasyon, isang ideolohikal na estrukturang pandiskurso na nakabase sa identidad ng mga mga grupo (van Dijk, “Critical Discourse Analysis” 73). Sa bawat isa sa sampung okasyon ng pananalumpati, ang pangulo ay mayroong nakahandang manuskirto para basahin. Pero sa lahat din ng pagkakataon,

ang pagbabasa ng mga manuskirto ay inilaan lamang sa maikling bahagi ng buong talumpati. Bago at/o pagkatapos niya basahin ang manuskrito ay ipinagpapatuloy niya sa mas kaswal o mala-kumbersasyong estilo ang talumpati. May tonong mapagpaumanhin pa nga minsan ang pangulo tuwing magbabasa ng manuskrito:

[169] “I have a prepared speech, but I’d rather ramble on to some other matters.”

[656] “First of all, I’ll read my speech later on.”

[936] “I do not deliver speeches reading, hindi ako mahilig nito.”

[1139-1140] “Hindi ako nagbabasa ng speech kaya lang I am very sorry I was late”

[1238] “Basahin ko na lang. I’m not into reading speeches but it’s sunset time.”

[1450-1451] Maybe after my prepared speech, this is just a few minutes, I’d like to talk about my sentiments of the moment vis-à-vis with our service to the Republic of the Philippines

May isang pagkakataon pa ngang direktang tinukoy ng pangulo ang pagkakaiba sa wika ng manuskirto at ng kaniyang pananalita:

[1168-1170] “However, because of your contributions, these goals are now within reach. *Putulin ko muna itong English na ito.*”

Malay ang paggamit ng pangulo sa isang tipo ng wika na hindi nalalayo sa *salitang kanto*: brusko, mayabang, at hindi nagtitipid sa pagmumura:

[730-731] “pinagbabaril ‘to parang aso eh, namamalengke na nga ‘yung tao, wala namang dala”.

[1503-1504] eh ang kalaban ko lang naman ‘yung mga pari pati ‘yung mga bishop na tonto

[1512-1513] Isa ka pa p***** i** sige ka salita kontra sa gobyerno, isunod kita. [*laughter*]

[1559-1560] Patayin mo lahat ‘yang mga p***** i** ‘yan. L****.

Madali ring nakakapag-codeswitch ang pangulo sa Ingles, Filipino, at Bisaya. May mga pagkakataon kinakausap niya ang indibidwal na tagapakinig sa kaswal na pamamaraan, halimbawa, sa eksenang ito kung saan pinagpapahinga niya ang isang sundalo:

[188] “Bata, ibaba mo na ‘yung ano... You just lower the --- kapoy na o. Nakakapagod ‘yan”.

Ang pagiging ‘tampalasan’ ay tila pagdakila rin sa simpleng pamumuhay at pagtangga sa karangyaan:

[1569-1571] Kuripot ako dito, ma’am. Isang sabaw lang. [*laughter*] Totoo. I have --- wala akong mga steak, steak. Sabaw, kanin pati isang ulam. ‘Yun lang ang pagkain. Totoo. I do not allow ‘yung lavish.

Pero ang pinakanotoryus na aspekto ng diskursong tampalasan ni Rodrigo Duterte ay ang machismo ng kaniyang bokabularyo. Makikita ito sa madalas na pagmumura, sa mga macho na kometo sa kababaihan, sex, at pakikiapid, at sa retorika ng agresyon at pagkalalaki. Sa sampung talumpati, pitumpu't dalawang salita ang nasensor dahil sa pagiging mura o 'bastos'. Maging sa mga tipo ng metapora na ginagamit ng pangulo ay lumalabas ang machismo na ito. Sa siping ito, may pinahabang paliwanag sa "bayag" bilang simbolo ng katapangan:

[321-326] "The Filipino is a rare specie. We are the only human beings in Earth na tatlo ang b****. Yakapin mo. Bilangin mo ulit, sige. Iyong iba tig-dalawa lang 'yan sila eh. Pilipino tatlo, isang b**** niya ang katapangan niya. Iyong isang b**** niya defines his entire persona. Iyong isang b**** niya, 'yung sa likod, 'yung pinakamalaki, it is really his balls to defend and die for his 'country. [applause]".

Ang pagkalalaki at tapang ay magkasingkahulugan sa diskurso ng pangulo, ngunit ang layunin ay hindi para ibida ang indibidwal niyang katapangan, at sa halip ay ipalaganap ang tapang na ito, lumikha ng ahitasyon sa hanay ng tagapakinig, at pukawin ang 'pagkalalaki' at katapangan na 'taglay' nila. Ngunit, ang implikasyon ng machismong ito ay hindi lamang umiinog sa konotasyon ng tapang. May literal ding pagmamataas sa usapin ng kasarian na matatagpuan sa paglalarawan sa mga kababaihan:

[378-381] "Kaning mga pulis tag-duha'y asawa aning mga y*** ni (Policemen usually have two wives.) [*laughter*] Totoo. Laking pulis ako. Hindi ako magyabang ha, tatay ko kasi gobernador dito.

[643-649] “Shooter rin ako but my eyes, nagwe-waver na kasi . . . Ngayon, tumatanda ako, na-miss ko ’yung isang balloon. Pero kung babae ’yun . . . [*laughter*]”

[866-867] “Pati ’yan gusto nila ako ipakulong. Kung bigyan ba nila ako ng limang babae kasama ko doon, ‘di... [*laughter*] P***** i** bukas, lilipad na ako saan ba ’yang presohan na ’yan. [*laughter*]”

[1188-1190] Kasi ’yung unang tinatanong ko, “ilan ang asawa mo?” Hindi ako nagbibiro, totoo. Kasi --- tapos kung magsagot, “ilan ang anak mo?” Yung kanina sabi niya, “lima.” Sabi ko, “umuwi ka na sa inyo, mag-retire ka na.”

Ang pagpapatawa (na may temang macho-pyudal) ay sentrong elemento sa mga talumpati na positibo namang tinatanggap ng mga tagapakinig (ebidente sa mga tawa at palakpakan). Tumawa rin ang mga tagapakinig, halimbawa, nang paalalahanan ng pangulo ang Special Assistant to the President na si Bong Go (na ngayo’y isa nang Senador) hinggil sa pagbibigay ng handgun sa mga sundalo: [1289-1291] “Di ako nagbibiro ha. Hindi ako nagpapatawa. Pagbalik ko na sunod dito, hindi pa nakumpleto ito sila. Iyong baril mo ibigay mo sa kanila. Huwag na kayo magtawa-tawa diyan. Ibigay mo diyan sa kanila.” Ang humor o siste ay bahagi ng relasyonal na halaga ng diskurso dahil ang mismong estruktura nito ay nakabase sa mga kumon na danas at pagpapakahulugan.

Sa usapin pa rin ng identipikasyon, may ilang okasyon na ipinamalas ni Pangulong Duterte ang kaniyang kasanayan at kakanyanan sa mga usapin ng taktika at estratehiyang pangmilitar. Ang mga pahayag na ito ay mayroon ding halagang

relasyonal dahil nasa anyo ito ng ‘pakikiisa’ sa tagapakinig. Matatagpuan ito sa pagpapamalas ng kaalaman sa mga detalye at salimuot ng danas ng mga tauhang pangmilitar. Mayroon namang halagang *expressive* sa pagpapahayag ng sariling pananaw sa kalagayang pangmilitar at pagrerehistro ng mga papel na dapat gampanan ng estado at ng sandatahan.

[186-187] “So it has come to a vogue na kailangan natin to change the doctrines immediately. One is I’d like to ask the Armed Forces to . . . [*interrupted*] . . . [192] instead of detachment in the highways . . . [199-200] tanggalin ninyo and go for the mobile ones, in groups, in parallel, both sides of the highway”

[201-203] “Or if you want, you can mount a machine gun over a ridge far enough. Pero bantayan mo, baka nasa likod na naman ‘yung --- ‘yung gunner mo ang magbantay sa detachment”

[384-390] “Iyong iba estudyante ko pa sa Police Academy. I was a professor there . . . Nagtuturo ako ng Criminal Law, Criminal Evidence, Criminal Procedure sa mga pulis.”

[441-445] [*Hinggil sa pagbabantay sa mga ‘SPARU’ yunit o assassin*] “Pag gising mo sa umaga, tingnan mo lang lahat, kuha ka, eh may camera eh, i-click mo. Tapos bantayan mo na lang ‘yung mga tao na nakaupo, parang naghihintay. At kung may ano ka, ilapit mo, i-zoom mo ‘yung . . . minsan nagsigarilyo mga apat, lima ka . . . may hinihintay yan. Alam mo kung sinong hinihintay? Ikaw.”

[643-646] “Shooter rin ako but my eyes, nagwe-waver na kasi I’m 72 years old but I don’t wear eyeglasses. Pero hindi na ako maka --- I mean not as in the younger days dito. Nag-umpisa kami dito. Noon . . . Wala, chicken ‘yan sa akin.”

Sa seksiyong ito, sinubukang tukuyin ang mga estrukturang pandiskursong ginamit sa mga talumpating pangmilitar ni Rodrigo Duterte. Malayo pa sa pagiging kumpleto ang mga katangiang ito. Mapapansin na sa inisyal na paglalarawan ay hindi naiwasan ang pagtalakay sa kognitibo at sosyal na dimensiyon ng diskurso. Patunay ito sa posisyon na hindi maaaring aralin ang mga suson ng diskurso bilang indibidwal o hiwa-hiwalay na penomeno. Kung gayo’y hindi bagong diskusyon, kundi pagpapalawig ang gagawin sa susunod na bahagi. Tatalakayin dito ang kognitibong komponent — ang mental na produksyon at interpretasyon ng diskurso.

Mga Prosesong Kognitibo

Nakabaon sa mga diskursong inilarawan ang mga estrukturang kognitibo. Ito ang magiging daan sa pagsipat ng sosyal na dimensyon at politikal na implikatura ng diskursong pangmilitar ni Rodrigo Duterte. Para kay van Dijk, ang diskurso ay resulta ng estratehikong paglikha at pag-initindi gamit ang mga kognitibong estruktura (“Critical Discourse Studies” 67). Nangangailangan kung gayon ng arkeolohiya ng diskurso para mahukay ang mga kognitibong proseso o *mental na modelong* nasa likod nito.

Tinukoy si van Dijk ang dalawang mental na modelo na ginagamit sa pagpoproseso ng mga diskurso. Una rito ang modelong sitwasyonal na rumerepresenta sa mismong obheto/paksa na pinatutungkulan ng isang diskurso (“Critical

Discourse Studies” 67). Sa modelong ito nakabalangkas ang mga personal na pagpapakahulugan na nakabatay sa mga personal na karanasan at komun na kaalaman. Ang ikalawa naman ay ang modelong kontekstual na naglalarawan sa dinamiko at nagbabagong komunikatibong sitwasyon na kinakapalooban ng mga miyembro ng isang interaksyon (“*Critical Discourse Studies*” 67). Ang modelong ito ang nagdidikta kung ano ang akmang impormasyon o diskurso para sa isang sitwasyon at kung papaano ipapahayag ang diskursong ito. Magagamit bilang panimulang gabay ang dalawang modelo sa pag-angkat ng mga kognitibong estruktura na nasa likod ng produksyon at interpretasyon ng diskursong pangmilitar ni Duterte.

Modelong Sitwasyonal

Nauna nang naitala ang kamalayan ng parehong tagapagsalita at tagapikinig sa okasyon ng kanilang komunikatibong interaksyon: isang pampublikong *transaksyon* ng commander-in-chief at ng hukbo/pulisya na nakapailalim sa kaniyang kapangyarihan. Pero marapat banggitin na hindi mga *dayalogo* ang naganap. Walang puwang para sa mga tanong o feedback. Inaasahan ang monopolyo sa pagsasalita ng pangulo, lalo na kung ikokonsidera ang estriktong pagpapahalaga ng mga pormasyong ito sa hirarkiya. Kung gayon ay organiko na ang diskurso ng pangulo ay magkaroon ng mg utos, paalala, puna, at pagalit na hindi siguro naiiba sa mga natatanggap ng mga sundalo mula sa kani-kanilang mga lider at superyor. Hindi maitatangi na may kani-kaniyang interpretasyon ang mga sundalo sa tekstong kanilang napapakinggan pero walang puwang (o pangangailangan) para masambit ang mga ito dahil na rin sa kalikasan ng okasyon at kinabibilangan nilang institusyon. Ngunit hindi ibig sabihin na nananatiling tago o

lihim ang mga kognitibong proseso. Sa kontekstwal na modelo ng pagpili ng tipo ng impormasyon at diskursong ibabahagi, mas malalantad ang mga ‘nakatagong’ estrukturang ito.

Modelong Kontekstuwal

Kapanpansin ang daynamiks ng impormasyon/kaalaman (o ang kasalatan nito) sa diskursong pangmilitar ni Duterte. Napuna kanina ang paggamit ng mga heneralisasyon/abstraksyon (*‘ako ang bahala’*) sa pagpapahayag ni Duterte ng kaniyang personal na responsibilidad sa sandatahan, pati na rin sa mga sandali ng pag-iwas niya sa pormal at banyagang pananalita. Muli, simplistiko ang kognisyon ng politikal na linya — kung hindi ka kakampi, ikaw ay kaaway. Ngunit maaaring isakatuwiran na bahagi mismo ng kognisyon ng tagapagsalita ang *pagdistansya sa lobika at rasyonalisasyon*. Repleksyon ito ng kognisyon na ang militar at kapulisan ay hindi kailangang maokupa ng mga pagmumuni-muni sa mga usaping ligal, burukratiko, o intelektwal. Trivial ang mga konsepto ng batas o human rights, na higit sa isang pagkakataon ay ‘binakuran’ ni Duterte ng kaniyang titulo bilang abogado. Ang mismong pag-iwas sa pagbabasa ng nakahandang talumpati ay patunay na ihinihiwalay ang mga sundalo at pulis sa sirkulo ng mga maaaring makibahagi sa usaping ito. Ngunit hindi ito proseso ng pagbubukod o *othering* dahil pinoposisyon din ni Duterte ang sarili bilang indibidwal na asiwa sa ligalidad at burukrasya. Sa isang banda’y ipinagbubunyi pa niya ang karukhaan sa impormasyon at nirerekomenda na ibaling ang lakas sa paggampan sa gawain. Kung gayo’y nagsasalo si Duterte at ang mga tauhang pangmilitar sa *anti-rasyonal* na posisyon ng diskurso.

Ang ‘alternatibo’ sa gawain ng isip sa konteksto ng kognisyong ito ay *aksiyon*. Ang kognisyon sa (mabuting) tauhang pangmilitar o pulis ay yaong abala sa aksyon at hindi sa pag-iisip. Binubuo ito ng mga paglalarawan at naratibo ng mga

ideal na katangian ng sundalo o pulis, at ang tamang relasyon nila sa gobyerno. Sa susunod na bahagi, makikita ang mga 'ideal' na ito na kinabibilangan ng mga sumusunod na katangian: may angking tapang at kabayanihan, may katapatan sa bansa (hindi personal na katapatan), masikhay sa gawain, nakapagsasarili o independyente sa gobyerno, at kayang tunggaliin/patalsikin ang isang masamang lider kung kinakailangan.

Isa sa mga primaryang kognisyon ang pagdidiin na ang kamatayan ay natural na pangyayaring kailangang paghandaan ng bawat tauhang pangmilitar at ang mamatay na bayani ay isa sa mga pinakamarangal na pagtatapos sa buhay. Malaking bahagi rin sa kognisyong ito ang katangiang macho at tamplasan ng estrukturang pandiskurso. Ang 'kabayanihan' ay kakabit ng agresyon — ng isang 'di-papahuli-ng-buhay' na aktitud. Isa ito sa mga absolutong tungkulin na kailangan pangatawanan ng isang kawal. Pinapagting pa ito ng ipinapahiwatig na personal na kahandaan ng pangulo sa parehong kapalaran.

[1317-1321] Ang sundalo ko, matapang at handang mamatay. Kaya 'pag wala ka ng bala, 'yung last magazine, kainin mo na lang. Kasi kung ako, for one reason or another, mag-aberya 'yung eroplano mag-landing ako, hindi nila ako mahuling buhay. Pasabugin ko itong mukha ko sa harap nila. Ito, ah. T*** i** mo. Totoo.

[1351-1353] "But next time around, we will raise the bar higher. Sabi ko 'pag magdating ang [garbled] wala ng surrender-surrender. P***** i**. Fight ka diyan hanggang mamatay ka. Hindi na mag-accept ng surrender."

[1260-1262] “Kaya trabaho ninyo, pusta --- huwag na tayo mag-bolahan. Ang trabaho ng sundalo pusta buhay talaga ‘yan. But the country remembers you. I personally would like to . . .”

[1339-1343] Ako ‘yung nag-insist na lahat ng sundalo basta matamaan ng bala o shrapnel, bigyan talaga medalya. So I created the Order of Lapu-Lapu. Kanang matunok ka la’g lansang, kasakit anang y***, bala pa (If stepping on a nail can hurt, how much more for a gunshot wound). So dapat talaga may ano --- may award.”

[1673-1674] I know that you have this distinct honor of offering your life for the country. And that is why, sa akin naman is I do everything at least to make your life comfortable, for you and your family.

Dominante rin ang paggamit ng salitang ‘huwag’ sa mga imperatibong pangungusap ng pangulo. Awtoritatibo ang posisyon ni Duterte sa diskurso at ang pagpili ng ‘huwag’ ay repleksiyon din ng pagpuna niya sa mga maling tendensiya o aksyon na maaaring gawin ng mga tauhang pangmilitar. Absoluto ang mga aksyon at kadalasa’y may kadugtong pang hakbang-hakbang na instruksiyon para sa mga tagapakinig. Makikita ito sa mga sumusunod na sipi hinggil sa pag-uusig ng korte sa mga tauhang pangmilitar:

[250-252] “Kung hanapan lang kayong mali, *huwag* kayong sumagot. At kung tanungin, ‘Bakit?’ Di sabihin mo lang, ‘May Commander-in-Chief man kami. Puntahan mo doon sa Pasig River’.”

[254=255] “*Huwag* kayong sumagot. You’re investigating us, fact-finding, well sorry. Do not f*** with me.”

[265-275] “*Huwag* kayong magpatakot diyan. Tatal kanino ka man at the end of the day, ngayon --- kung kayong mga opisyal, mga pulis, mga Army, ‘pag nag-testify kayo sa Congress, you just let me know. But if they start yelling at you, shouting at you, and telling you, “sit down.” Sabihin mo, “Your Honor, I have . . . can I answer to defend at least ang side ko or to protect „yung pagka-dignidad ng tao ko.” Tapos you are shout at, you stand up and you go out. Sabihin mo, “I came here in response to that subpoena or summons. I’m here to tell the truth and I did not come here to be insulted or to be degraded in public, Your Honor. I will go out and if you’d like to cite me for contempt, bahala kayo.”

Makikita rin ito sa mg utos ng pangulo kaugnay ng mismong kondukta sa labanan:

[311-313] “*Huwag* kayong matakot, kasali ako doon. Sabay tayo sa barko. *Huwag* kayong ma-ano. Pagka baroto lang tayo kasi mahirap lang tayo. Eh, di isang baroto tayo pupunta doon.”

[1311-1313] “Huwag kang --- huwag kang pumayag na kunin sa’yo buhay ‘yang baril mo. At kung ma-corner ka, wala ka ng bala, *huwag* kang magpahuli. Dadalhin ka ng kampo, gawain kang aso doon at pagkatapos, iharap ka sa camera, luglugin (slit/cut) ka.”

[1317-1318] “Pero ‘yang sabi ko, *huwag* kayo magpababoy. Ang sundalo ko, matapang at handang mamatay. Kaya ‘pag wala ka ng bala, ‘yung last magazine, kainin mo na lang.”

Ang katapatang hinihingi sa mga tauhang pangmilitar ay nasa antas na pambansa, at hindi personal. May tangka na ‘burahin’ ang sarili sa kognisyong ito. Ang independiyenteng katangian ng militar o pulisya ay mapapansing kaiba naman sa retorika ng personal na responsibilidad ni Duterte:

[148-149] “Their loyalty is there o. Ayan. It’s flying. [*ang tinutukoy ay ang bandila ng bansa*] This is where our loyalty belongs.”

[583-584] “You know, I am not asking for a personal loyalty, ‘yang ganun. Tatal nagtatrabaho man ako. Then I have --- you know, I have a term.”

[704-706] “I’m not trying to cultivate or nurture a --- ‘yung loyalty sa tao. Do not do that, you remain loyal to the flag of the Philippines. That represents the Filipino nation and the Constitution”

[1032-1033] “Nandito tayo sa gobyerno. I’m not asking for any nurturing of loyalties, wala ako niyan. Trabaho lang.”

[1091-1093] Stay with the Constitution, stay in the chain of command, love the Filipino people that you serve. I never mentioned my name. I do not want to nurture ‘yung mga loyalty, loyalty. Nako-kornihan ako diyan. After my time I will go.

[1480-1482] And I do not and I have not to this day interfered in the chain of command nor in the promotion or transfer or anything that is within your province. I have kept my distance, I have kept my promise that everything shall be on merit.

Ang tipo ng katapatang ito ay ang nagiging pundasyon naman ng pagsasalarawan mismo ng pangulo sa hukbong sandatahan bilang mga independiyenteng organo, malaya, at nagsasarili, na may kakayanang patalsikin o tunggaliin ang pangulo kung kinakailangan:

[85-87] “Dictatorship, oppression, the military forces in this ground will guarantee the Filipino nation that there will never be a dictator and there will never be anybody who would extend his term even for 22 hours.”

[144-148] You try to oust me then if I try to commit abuse, then there's the military and the civilians, there's the President Ramos, President Garcia --- Arroyo, and the generals there. Ba't, wala ba itong mga utak? They would know a dictator. They can sense a son of a b****. So do not worry.”

[587-590] “Kaya ‘pag ako na sumobra doon sa termino ko, eh ‘di mag-coup d’etat kayo, alisin ninyo ako because then, I would be violating the law. But for as long as I am President this time, magtulungan tayo. I --- and do not say mag-idolize kayo ganun.”

[1539-1542] Kayo, papayag kayo ng strongman? Eh prangka-prangkahan tayo. You? You allow a despot, a dictator to exist in this country? We have always been weaned in the ways of democracy. You would allow me to extend my term even after 24 hours when the term has ended, would you agree to that?

Ang mga pahayag na ito ay rekognisyon na komun na kognisyon ng nagsasariling kapangyarihan ng hukbong sandatahan. Malay ang mga politikal na aktor ng estado

at militar sa naging historikal na papel ng mga elemento ng AFP sa destabilisasyon ng mga rehimen na hindi nito sinangayunan (hal. sa pagtatapos ng diktadurya ni Marcos, at sa simula ng pamumuno ni Corazon Aquino). Nakabatay ito sa pundamental na ideolohiya ng magkakandadong relasyon ng estado at hukbong sandatahan sa pagpapanatili ng politikal na kapangyarihan. Mayroong *symbiosis* ng estado at hukbong sandatahan na sumasaklaw ng mandato ng una na pangalagaan at palakasin ang ikalawa at ang responsibilidad ng ikalawa na maging matapat sa estado at patuloy na paunlarin ang kanilang praktikang pangmilitar.

Sa praktikang ito na ito'y may punsyon din ang abstraksiyon — ang maligoy na transaksyon sa pagitan ng estado at hukbong sandatahan. Sa direktang salita ay hindi humihingi ng personal na katapatan ang pangulo ngunit may subteksto ito sa pagbabaybay sa inaasahang katangian sa mga sundalo. Sa madaling salita'y iniwang bukas sa interpretasyon ang mga salita. Ang nagaganap ay hindi pagbababa ng mga opisyal at direktang kautusan kundi paghuhubog ng kognitibong pag-intidi at pagkakaintindihan.

Mga Batayang Sosyal at Implikaturang Politikal

Madaling matukoy ang taktika ng pangulo ng pagbangga o pag-*subvert* sa mga inaasahang kumbensyon ng pananalita at retorika ng isang pinuno. Sa isang banda'y ekstensyon pa rin ito ng personang binitbit niya sa pambansang halalan noong 2016. Lohikal ito sapagkat lunsaran ng politikal na adyenda ang mga pampublikong pananalita. Bagaman walang matagalang palitan ng diskurso o diyalogo, bahagi ng politikal na kamalayan ng pangulo ang potensyal ng kaniyang mga salitang na humubog (ibig sabihin ay sa prosesong kognitibo) ng katapatan at suporta ng militar at kapulisan. Sa kasaysayan

ng bansa, hindi rin maikakaila na ang katatagan ng gobyerno ay nakasandig sa suportang pangmilitar. Kanina'y nabanggit na ang mga rehimen ni Marcos at Aquino. Sa madaling sabi, mga *politikal na transaksyon* ang nagaganap sa mga okasyon ng talumpati — ang paglalatatag ng mga matatanggap ng mga tauhan sa ilalim ng pamumuno ng pangulo at kung ano ang inaasahang responsibilidad at tungkulin nila bilang tugon.

Sa intertekstwal na konteksto, isinaalalang ni Duterte ang kakayanan at kagustuhan ng mga tagapakinig na ikonsumo ang kaniyang mga salita. Madali itong makita sa katangian ng pananalita na kaniyang ginamit (na muli ay anti-elitista, kaswal, kumbersasyonal, direkta, agresibo, tampalasan, macho). Pero sa katanyagan ng personalidad ni Duterte, maaaring ipalagay na inaabangan o inaasahan na mismo ng mga tagapakinig ang ganitong tipo ng pananalita at retorika. Ang pagtugon at pagtupad sa inaasahang tipo ng pananalumpati at pananalita ay tagumpay kaagad sa adyendang politikal ng transaksyong nagaganap. Bukod pa sa mga benepisyo at pang-ekonomikong alwan na ipinagako, ang pagganap (*performance*) sa kaniyang inaasahang gawi ay hakbang tungo sa kaluguran ng mga tagapakinig.

Bagong Anyo, Lumang Diskurso

May pagsalungat kung gayon ay nasa inaasahang pananalita ng isang lider, ngunit sa ilalim nito'y nananatili ang hirarkikal na relasyon ng pangulo at ng sandatahan. Ang tradisyunal na pananalita at paraan ng pagpepresenta ng isang pinuno, partikular sa hukbong sandatahan ng estado, ay yaong awtoritatibo at may distansiya sa kaniyang nasasakupan. Binabali ni Duterte ang mga retorikal na ekspektasyon na bahagi ng kaniyang kognitibong pagtatasa sa sitwason. Halimbawa, kapansin-pansin na sa simula ng walo sampung talumpati ay nagbibigay ng utos ang pangulo para magtikas-

pahinga ang mga sundalo o pulis. May pagbali kaagad na nagaganap sa inisyal na kontak sa mga tagapakinig. May malay na pagtawid sa distansiya. Pero pagkatapos nito, ay naroon pa rin ang madagundong panawagan sa awtoritatibong kontrol sa kalayaan at kaligtasan ng bansa. Hindi nawawalan ng pangil ang estado, at sa katunaya’y pinipili pa ngang ipakita ito nang mas madalas. Bagaman ang mga naganap transaksyon ay nasa midyum ng wika, pihadong magkakaroon ng epektong materyal sa paniniwala at pagkilos ng mga tagapakinig dahil mismo sa konteksto ng sitwasyon. Alalahaning ang pundasyon ng politikal na diskurso ay ang konteksto ng paggampan sa mga inaasahang papel ng mga kalahok nito. Konsistent ang pangulo sa ganitong tipo ng pakikipag-transaksyon. Ang pampangulong diskurso ay nagkakaroon ng bagong anyo ngunit hindi masasabing kaiba sa tradisyonal na dinamiko ng commander-in-chief at kaniyang mga tauhan. Para lubusang mapatunayan ang mga ito, kinakailangan ng pagsusuri na labas sa tektwal at kontekstwal na analisis. May pangangailangan na suriin ang mga diskursong ito nang isinasalang-alang mga panlipunang kondisyon na inuugat sa mga usapin ng ideolohiya at ugnayang pangkapangyarihan.

Militaristikong Balangkas

Pinirmahan ni Pangulong Duterte noong Abril 7, 2020 ang Executive Order (E.O.) 110 na “naglatag ng mga patnubay para sa “mabilis, sustainable, at rasyonalisadong benepisyong sosyal at alwan para sa mga sundalo, pulis, at suportang yunit na namatay sa mga lehitimong operasyon” (Tomacruz; akin ang salin). Katuparan ito ng mga salitang binitiwang pangulo sa mga sinuring talumpati, at kung gayon ay pagtupad din sa mga kaniyang gampanin sa politikal na transaksyon. Sa kabilang banda, nagtamasa rin si Duterte ng suporta mula sa militar at kapulisan simula ng kaniyang panunugkulan. Sa

kasalukuyan (Enero 2021), lima sa dalawampung pinuno ng mga ehekutibong departamento ng kaniyang gabinete ay dating mga opisyal ng militar. Dagdag pa rito anim na kalihim/opisyal na miyembro rin ng gabinete ay nagmula sa hanay ng militar o pulisya. Sa isang pahayag ni Duterte noong 2018, ipinaliwanag niyang ang mga tauhang militar ay hindi tulad ng mga burukrata na dedebatihin siya [tuwing may ipapagawa] dahil sila ay mga “action men” na susunod sa ng utos ng kagat at tapat (Ranada). Sinabi rin niya sa isang pampublikong talumpati noong Hulyo 2020 na “ang gulugod ng aking administrasyon ay ang mga unipormadong tauhan ng governo” (Dizon, akin ang salin). Ang pahayag na ito ay kaugnay ng pagtatalaga ni Duterte ng mga dating opisyal ng militar sa mga susing posisyon na tutugon sa pandemya ng COVID-19. Itinalaga, halimbawa, bilang katuwang na tagapungulo ng Inter-Agency Task Force on Emerging Infectious Diseases (IATF) ang Kalihim ng Interyor at Lokal na Pamahalaan na si Eduardo Año at ang Kalihim ng Tanggulang Bansa na si Delfin Lorenzana bilang pinuno ng National Action Plan (NAP). Parehong beteranong opisyal ng militar ang dalawang nabanggit at kapwa miyembro ng gabinete ni Duterte. Kahit sa mga talumpating sinuri (alalahaning 2018 pa binigkas ang mga ito) ay lumitaw na ang ganitong diskurso:

[1228-1233] Interior and Local Government Officer-in-Charge Undersecretary Eduardo Año who will be a regular Secretary of the Department after one year. [applause] Alam mo kasi hindi siya ma-appoint kaagad Secretary. I don't know but that is the only law available na nakita ko na military members have to wait for one year before they can

be appointed as regulars in the other branches of government. Pero kita mo naman lahat ng military, nagta-trabaho uli after their active service.

[1270-1275] Karamihan ng sun --- mga generals ninyo nandiyan sa akin nagtatrabaho. As a matter of fact, the Cabinet, 'yung Gabinete ko dalawa, tatlo na lang kaming Bisaya naiwan diyan. Puro Ilocano 'yan. Puro kaibigan ko. Puro dumaan ng Mindanao at mga kilala ko. Sila --- sila 'yung . . . Cimatú, Año. At alam mo kung bakit? Wala akong ano sa mga sibilyan. Ang mga sibilyan tamad, takot, at 'yan 'yung transaction

[1279-1280] Kaya kaming mga Presidente, si Gloria pati --- umaasa sa military kasi sa military kasi isang salita, isang honor. Walang lokohan 'yan.

[1670-1672] General Galvez will join the Cabinet next week as the Secretary of the Peace Process Office. [applause] I think he is the ninth military man to join my government.

Kung gayon ay naisalin ang politikal na transaksyong nakapaloob sa diskurso gayundin ang kognitobong posisyon ni Duterte sa isang kongkretong politikal na implikatura. Maaaring iposisyon na ang kognisyong 'anti-rasyunal' (aksyon laban sa isip) ay hindi banyaga sa isang politikang militaristiko o awtokratiko. Sa ganitong kognisyon, ang lahat ng problemang sosyal ay kinukupot bilang mga isyu sa kaayusan at disiplina. Patunay nito ang tala na ang Pilipinas ang nagkaroon ng pinakamahabang 'lockdown' sa buong mundo. Sa kabila nito, makikita sa datos mula Pebrero 1, 2021, na pang-tatlupu't dalawa ang Pilipinas sa mga bansa sa mundong may pinakamaraming namatay sa coronavirus (BBC News). May panganib ang

ganitong tipo ng balangkas, hindi lamang sa usapin ng paglabag sa karapatang pantao na karaniwang ikinakabit sa sa militarismo kundi sa mismong kasalatan nito sa pagtugon sa mga problemang nangangailangan ng espesyalisadong disiplina. Hindi kataka-taka na maraming pagbatikos ang inani ng desisyon ni Duterte nang magtalaga ng mga tauhang militar sa IATF at NAP. Halimbawa, ipinahayag ng isang miyembro ng Kongreso, si Bayan Muna Representative Carlos Zarate na hindi akma ang isang militaristikong balangkas at sa halip, mga eksperto sa medisina at kalusugan na may katuwang na mga ekonomista at national planner ang kinakailangan sa krisis na dulot ng pandemya (Lalu).

Krisis sa Karapatang Pantao

Bukod sa halos absurdong antas ng karahasan ng drug war na mas kilala sa bansag na *Oplan Tokhang*, notoryus din ang kampanyang ito sa kawalan ng pananagutan at kaparusahan sa isang kampanyang may nakakagimbal na kawalan ng *due process* at pagsasaalang-alang sa mga batayang karapatan ng tao. Naging primaryang pananggalang sa mga aksyong ito ang naratibo ng ‘nanlaban’ — kung saan ang opisyal na report ng pulisya ay isasaad na ang suspek ay gumamit o nagtangkang gumamit ng dahas (karaniwan ay nagpapatok, naglabas ng baril, o ‘di kaya’y nagtakang mang-agaw ng baril) habang isinasagawa ng mga pulis ang isang operasyon. May dalawang haka si Curato sa padron ng aksiyon ng kapulisan sa pag-implemanta nito ng drug war: una, pinalalakas ang loob ng kapulisan ng retorika ni Duterte; at ikalawa (na batay sa posisyon ni Coronel), dahil sa kawalan ng tamang institusyunal na treyning at kabaluktutan ng sistemang panghustiyasa sa pangkabuuan, ang mga ‘iligal’

at hindi makataong operasyon ay nanunuot na kaibuturan ng pulisya bilang institusyon (27). Maiiugnay ang unang punto sa mga nakalap na pandiskursong estruktura ng pag-aaral na ito.

Sinusuportahan ng haka ni Curato ang pandiskursong estruktura ng pagbabalewala o pagmamaneobra sa loob ng mga ligal-demokratikong institusyon at maging ng temang pamilyal. Maaari ring tingnan na may kaugnayan ang diskurso ng machismo sa brutalidad ng mga pagpatay, bagaman mas masusuri ito sa isang hiwalay na pag-aaral. Matatandaang makailang-ulit binanggit ni Duterte sa kaniyang mga talumpati na hindi kailangnang mag-alala ng mga pulis sa CHR o mga taga-usig kung makapatay man sila habang gumagampan ng trabaho. Napuna rin ang tila pamilyal, mala-amang pigura na binubuo ni Duterte sa diskursong ito na kinukunsinte ang akto ng pagpatay at iba pang brutalidad. Sa aktuwal, sa tinatayang 8,000 kaso ng pagpatay kaugnay ng giyera sa droga ay iisang hatol pa lamang ang napapataw laban sa pulisya — ang kaso ng 17 taong gulang na si Kian de los Santos na napatunayang pinatay ng tatlong pulis noong Nobyembre 2018, taliwas sa report na nanlaban ang bata. Tulad ng mga naunang implikaturang politikal na inusisa, hindi lamang nagkataon ang paralelismo sa diskurso ni Duterte at ang aktwal na politikal na aksyon na naganap sa bansa. Kung gayon, indikatibo ang istrukturang pandiskurso na inilarawan sa taas sa potensiyal na mga paglabag sa karapatang pantao at pagkupot sa papel ng mga legal-demokratikong institusyon na pumoprotekta rito.

Ang *political impunity* ay hindi lamang matatagpuan sa konteksto ng giyera sa droga kundi sa iba't ibang aspekto pa ng karapatang pantao sa bansa. Ayon sa People Power Under Attack report 2020 ng CIVICUS Monitor, isang global na kolaborasyon ng pananaliksik sa mga batayang karapatan ng 196 na bansa, ang Pilipinas ay bumagsak mula “obstructed”

papuntang “repressed” (Elemia). Itinala bilang ebidensiya ang pagpapasara sa ABS-CBN, isa sa pinakamalaking kumpanyang pang-broadcast sa bansa, ang mga kasong libelong idiniin sa ilang prominenteng mamamahayag tulad ni Maria Ressa, CEO ng Rappler at kilalang kritiko ni Duterte, at ang pagpapasa ng Anti-Terrorism Law noong 2020 na kinundena ng iba’t ibang grupo bilang hakbang sa panunupil at pagpapatahimik sa mga kritiko ng gobyerno. Kapuna-puna ang huling ehemplo sapagkat isa sa mga panukala ng batas ang pagbubuo ng isang ‘anti-terror council’ na magmamando ng operasyon at kategorisasyon ng ‘terorismo’. Kalakhan ng mga uupo sa konseho sa kasuluyang administrason ay mga miyembro o dating miyembro ng AFP at PNP, na sususog din sa militaristikong balangkas na inilarawan sa unang bahagi ng seksiyong ito.

Sapinakahulingtala ng Karapatan, isang alyansa nagtataguyod ng karapatang pantao, mula Hulyo 2016 hanggang Agosto 2020 ay mayroong 328 kaso ng extra-judicial killing sa bansa, 18 kaso ng sapilitang pagkawala, 3569 kaso ng ilegal na pag-aresto, 456,913 kaso ng sapilitang ebakuwasyon, 100,823 kaso ng pananakot, harassment, at intimidasyon, at 45,780 kaso ng paggamit ng mga lunang pampubliko, pang-edukasyon, medikal, o panrelihiyon sa mga gawaing pangmilitar (*KARAPATAN* 3). Inilarawan ng grupong Human Rights Watch ang sitwasyong ito bilang isang “human rights crisis” matapos ang ianunsyo ni Duterte noong 2018 na aalis na ang Pilipinas sa International Criminal Court bilang tugon sa imbestigasyon nito sa kaniyang “drug war” (Human Rights Watch, *World Report 2019: Rights Trends in Philippines*).

Hindi maikakaila ang papel ng relasyon ng pangulo at unipormadong tauhan sa mga problemang naitala sa seksiyong ito; isang relasyong produkto ng ehersisyo ng kapangyarihan at may malinaw na mga implikaturang politikal. May mga kondisyong

nabuo para lumala ang sitwasyon ng ekonomiya, karapatang pantao, at kalayaang sibil sa gitna ng mga problematikong programa sa pagtugon sa pandemya, gayundin sa kontra-insurehensiya. Sa bisa ng pagsusuri sa mga naunang bahagi ng pag-aaral, ipinapanukalang indikatibo ang diskursong pangmilitar ni Pangulong Rodrigo Duterte at ang mga kognisyong binubuo at nire-reprodus sa mga politikal na implikaturang ito.

Kongklusyon

Sa unang bahagi ng pag-aaral na ito, inilatag ang mga partikular na anyo ng estrukturang pandiskurso na ginamit ni Pangulong Duterte sa interaksyon niya sa mga tauhang pangmilitar at pulisya. Pagkatapos ay tinunton ang ugnayan ng mga ito sa proseso ng kognitibong pagpapakahulugan at paghuhubog ng dalawang kampo. Sa huling bahagi, ginalugad ang mga politikal na pangyayaring naganap sa bansa sa ilalim ng rehimen ni Duterte at tinangkang tukuyin kung maituturing na politikal na implikatura ang mga ito ng mga natuklasang diskurso at kognisyon.

Natukoy na ang pandiskursong estruktura ng pangulo ay sumasandig sa tema ng pamilya at personal na responsibilidad sa kalagayan ng mga unipormadong tauhan. Bahagi rin ng estrukturang ito ang malay na pagbubukod sa mga tinitingnang ‘kalaban’ na nagmimistulang instruksiyon kung paano sila ‘pakikitunguhan’. Lumilitaw rin ang diskursong ‘tampalasan’ na nakapigura sa tema ng pagiging anti-elitista at identipikasyon sa hanay ng ‘pobreng’ pulis o sundalo. Mula rito, nahinuha ang ‘anti-rasyonal’ na kognisyon na parehong tinutuntungan ng pangulo at ng militar at kapulisan — isang selebrasyon ng ‘aksyon’ at pagtupad sa inaasahang gawi. Naglalaro ang mga ito sa mga ‘abstraktong’ politikal na transaksyon at mga subtektong bukas sa interpretasyon kung saan posibleng kasalungat ng

salita ang mga kahulugang napoprodyus. Sa huli, ipinanukala na ang mga politikal na pangyayari sa bansa, sa partiklar, ang kasalukyang militaristikong balangkas ng pagpapatakbo sa gobyerno, ang mga programang kontra-insurhensya, at ang klima ng politikal na impunity ay maaaring ituring na mga politikal na implikaturang nakabalangkas sa mga inilarawang diskurso at kognisyon.

Narapat ulitin na hindi ipinapanukala ng pananaliksik na ang mga talumpati ni Rodrigo Duterte ang direktang dahilan ng mga politikal na krisis sa sa bansa. Ang tinatanaw na kontribusyon ng pananaliksik na ito ay ang pagtukoy sa mga partikular na dikurso at kognisyon ng isang lider sa konteksto ng komunikasyon sa hukbong sandatahan at kapulisan, at ang potensyal ng mga ito bilang *indikasyon* ng mga implikaturang politikal sa hinaharap. Pinagtitibay nito ang kapabilidad ng panunuring pandiskurso sa pagsipat ng mga politikal panganib na nakapaloob sa mga teksto, subteksto, at konteksto. Nawa’y makapag-ambag din ito sa mga proyektong tutunggali at makakapigil sa muling pag-usbong ng mga panganib na ito.

Mga Sanggunian:

“P19B NTF-ELCAC Fund Stays in Congress-Approved Budget.” *CNN Philippines*, 2020, www.cnn.ph/news/2020/12/10/P19-billion-NTF-ELCAC-stays-Congress-ratified-budget.html. Accessed 7 Feb. 2021.

“Another Spike in Philippines’ ‘Drug War’ Deaths.” *Human Rights Watch*, 28 Sept. 2020, www.hrw.org/news/2020/09/28/another-spike-philippines-drug-war-deaths#. Accessed 1 Feb. 2021.

- Bello, Walden. "Rodrigo Duterte: A Fascist Original". *A Duterte Reader Critical Essays on Rodrigo Duterte's Early Presidency*, edited by Nicole Curato, Ateneo de Manila University Press, 2017, pp. 77-92.
- Coronel, Sheila S. "Murder as Enterprise Police Profiteering on Duterte's War on Drugs". *A Duterte Reader Critical Essays on Rodrigo Duterte's Early Presidency*, edited by Nicole Curato, Ateneo de Manila University Press, 2017, pp. 167-198.
- "Covid Map: Coronavirus Cases, Deaths, Vaccinations by Country." BBC News, February 2021, www.bbc.com/news/world-51235105. Accessed 3 Feb. 2021.
- Curato, Nicole. "We Need to Talk about Rody". *A Duterte Reader Critical Essays on Rodrigo Duterte's Early Presidency*, edited by Nicole Curato, Ateneo de Manila University Press, 2017, pp. 1-36.
- Dizon, Nikko. "Duterte and His Generals: A Shock and Awe Response to the Pandemic." *Rappler*, 31 July 2020, www.rappler.com/newsbreak/in-depth/duterte-shock-and-awe-coronavirus-pandemic-response-generals. Accessed 3 February 2021.
- Elemia, Camille. "PH Human Rights Status Downgraded to 'repressed' as Civic Freedoms Deteriorate." *Rappler*, 8 December 2020, www.rappler.com/nation/philippines-status-downgraded-civic-freedoms-deteriorate-civicus-monitor-2020. Accessed 11 January 2021.
- Fairclough, Norman. *Language and Power*. New York, Longman Inc., 1989.

- Lamcheck, Jayson S. "A Mandate for Mass Killings? Public Support for Duterte's War on Drugs". *A Duterte Reader Critical Essays on Rodrigo Duterte's Early Presidency*, edited by Nicole Curato, Ateneo de Manila University Press, 2017, pp. 199-218.
- Lenin, Vladimir Ilyich. "The State and Revolution, 1917". *Marxist Internet Archive*, 1999, <https://www.marxists.org/ebooks/lenin/state-and-revolution.pdf>
- Lalu, Gabriel Pabico. "Bayan Muna to Duterte: Why Let Military Men Lead Public Health Crisis?" *INQUIRER.net*, March 2020, newsinfo.inquirer.net/1249545/bayan-muna-to-duterte-why-let-military-men-lead-public-health-crisis. Accessed 3 February 2021.
- "No lockdown on rights Fight for justice and democracy Struggle against Duterte's fascist rule of terror", *KARAPATAN Monitor*, May-August 2020, 2020, 1-16.
- Ranada, Pia. "In 2018, Duterte Turns to Military for (Almost) Everything." *Rappler*, 12 December 2018, www.rappler.com/newsbreak/in-depth/duterte-turns-to-philippine-military-yearend-2018. Accessed 3 February 2021.
- Talabong, Rambo and Jodesz Gavilan. "On Social Media, PH Military Declares War vs Rights Defenders." *Rappler*, 16 October 2020, www.rappler.com/newsbreak/in-depth/social-media-philippine-military-declares-war-versus-rights-defenders. Accessed 7 February 2021.
- Tomacruz, Sofia. "Duterte Signs EO Establishing Social Benefits Program for Troops, Police." *Rappler*, 8 April 2020, www.rappler.com/nation/duterte-executive-order-social-benefits-program-troops-police. Accessed 3 February 2021.

- van Dijk, Teun. "Critical Discourse Studies: A Sociocognitive Approach." *Methods of Critical Discourse Studies 3rd Edition*, edited by Ruth Wodak and Michael Meer. SAGE Publications LTD, 2015, pp. 62-85.
- _____. "War Rhetoric of a Little Ally Political Implications and Aznar's Legitimatization of the War in Iraq". *Journal of Language and Politics*, vol. 4, no. 1, 2005, pp 65-91, *John Benjamins Publishing Company*, doi.org/10.1075/jlp.4.1.04dij.
- _____. "What is Political Discourse Analysis?" *Belgian Journal of Linguistics*, vol. 11, issue 1, 1997, pp. 11-52, *John Benjamins Publishing Company*, doi.org/10.1075/bjl.11.03dij.
- "World Report 2019: Rights Trends in Philippines." *Human Rights Watch*, 29 December 2018, www.hrw.org/world-report/2019/country-chapters/philippines. Accessed 11 Jan. 2021.